

SENATORI PRESTANTISSIMO
JOANNI EMO

JURIS NATURALIS
ET
GENTIUM
DOCTRINA
METAPHYSICE ASSERTA.
DISPUTATIO HABITA
IN
GYMNASIO PATAVINO
A FRATRE NICOLAO CONCINA
ORDINIS PRÆDICATORUM
E CONGREGAT. B. JACOBI SALOMONII
METAPH. P. P. O.
Mense Novembri.

IURIS NATURALIS
 ET
 GENTIIUM
 DOCTRINA
 METAPHYSICAE ASSERTA
 DISPUTATIO HABITA
 IN
 GYMNASIO PATAVINO
 A FRATRE NICOLAEO CONCINA
 ORDINIS PREDICATORUM
 E CONGREGATIONE IACOBI SALOMONII
 METAPHYSICAE
 Mense Novembri

215

SENATORI PRÆSTANTISSIMO
 JOANNI EMO

EDIS D. MARCI PROCURATORI
 GYMNASII PATAVINI TRIUMVIRO

F. NICOLAUS CONCINA F. P.

DU erat, SENATOR OPTIME, cum ego TUUM subire vultum, TIBI notus fieri, in TUAM me clientelam conferre, TE alloqui, immo verius loquentem audire vehementissime cupiebam. Verum (mibi crede, ex animi sententia dico) tantam dignitatem, lucemque tantam maxime reformidabam: non equidem illam, quam ex antiquitate Generis, & Majorum eximii factis posteris, hominum opinione, consequuntur; qualis Gentem & Familiam TUAM testantur abundare historie: neque rursus hanc, qua vere fulgores ad TE semper communi iudicio studioque delatos: sed illa animi TUI magnitudo, ingeniique lux illa uberrima erat, ad quam, est ego coram intruendam, venerandamque ardentiori contenderem desiderio; conscius tamen ipse mihi, quam parum, TECUM maxime (si fas est) veniam singularis modestia TUA, si & desiderii, & verecundie mea causus paulo distinctius enarravero; quæ ceteroquin omnium vocibus latissime feruntur. Magni primum, ac mirabiles in mentem veniebant progressus, quos sepe ego acceperam, TE a puero non modo in humanioribus fecisse literis, sed in ipsis etiam Mathematicis, & Philosophicis disciplinis. Occurrens incitabas omnes aequales; viros autem, & seniores in magnam TUI admirationem, exteram superasti. Occurrebat historiæ Scripturumque melioris notæ lectio non otiosa ad vacationem capiendam oblectationem; sed matura ac seria meditatio, ut rerum gerendarum prudentiam cum sermonis copia & elegantia comparares. Quibus munitus præsidii Ordinem Senatum regundo ingressus, ipsi quoque Senatui adhuc candidatus frequentans brevi dicendo effecturus; ut Patribus omnibus summam videreris sapientiam atque incredibilem eloquentiam continentemque subtile; nihil libidine cavillandi, aut cupiditate vincendi; nihil a proposito aliena necessaria omnia, & cum re suscepta intime coniuncta. Facilitate summa scientiam complexus que decoris identidem, & iucundis translationibus, usque sententiis, novis omninoque TUIS Oratio TUA, ne in illa quidem aetate præseruida, non torrentis impetu omnia secum rapiens: quorum consensionem non aliqua affectuum perturbatione, non vehementioribus figuris, non popularibus imaginibus, quæ omnia sæpe plurimum vocent, extorquebat; sed ad id unice venit. Quod haud poteris non obtinere; cum res ipsas & in omnem partem diligenter versato ordine ad intelligentiam omnium accommodatè evolveres; omnique rationum pondere, & evidentia, quod foret expediens, aut necessarium demonstrares. Qua in re ex omnium sententiis semper excelluisti, & vix tamen unquam sine admiratione. Quod vero pene superat fidem; fortissimo; ea tamen prudentia, & maturitate præstabas, ut semper salutaria speciosis, & tutum, & certum remedium afferbas: Cujus moris perpetuo fuisti retinentissimus. Neque per idem illud tempus solum in intelligendo perspicaciam, in consilio capiendi prudentiam, atque procuracionem suscipiebant; diuturnam præsertim, ut cetera sileam, per vices Erarii præstaturam;

liari cum continentia mirifice associes liberalitatem, quæ non modo in reddendis cumulatiore mensura, sed in dandis etiam beneficiis eminet. Multa ex utroque genere, & singulæ & recentia argumenta narrantur. Ad extremum universa paucis dicam: mores omnes TUOS non ad severitatem philosophicam, quæ aut vitium, aut vanitas est; sed ad Christianæ Religionis sanctissimum ius compositos exactosque perhiberi; cuius sacra & ceremonias, ut virum decet, & Senatorem, & ubi, & quando, & quomodo oportet, aut convenit, calas atque frequentes; præbitis quoque in Summi Numinis cultum pro copia fortunarum muneribus largioribus: inter quæ incruentationes illæ e marmore valde, pro raritate, copioso, quod nos Viride Antiquum dicimus, & est forte Lacedæmonium viride, a Plinio pretiosissimi quidem generis appellatum, æternam, sed sine titulo, mansura eo in templo extant in quo preces fundere, & animum soles consecrare; cuique nuper a fundamentis extruendo quantum consilio, privatisque officiis, neque modico ære proprio, & publicum conciliando beneficium, atuleris adjuvamentum, primarius ceterique Sacerdotes recordatione gratissima recolunt ac prædicant.

Hæc porro inter cetera plurima erant, SENATOR AMPLISSIME, quæ me serio cogitantem ad TE fortissime simul impellebant retrahabantque. At vero cum superiore anno primum Rei Literariæ IUVIR creatus fuisti, datisque Academia nostra Moderator prudentissimus, necessitate quadam mihi iucundissima factum est, ut, compresso paululum pudore, animoque aliquantum erecto, meo ex parte satisfecerim desiderio: dum TIBI novam dignitatem, & mihi totique Academiae meo equidem solo nomine, eximie procuratoris tuelaque accessionem esse elapsa gratulatum veni, ac velut observantia & fidei sacramentum præstiturus. Quæ occasione quantum gaudii acceperim, quantumque illius diei memoria solem exultare, omnino inexplicabile est. Ea namque me fuisse humanitate facilitateque complexus, quam nemini nisi una potest experientia efficere verisimilem: Atque hæc sola causa est, cur de us questus ego non fuerim, qui, cum TUAS mihi enarrarent virtutes, hanc maxime unam, quæ in viro Principe ceterarum corona est, non satis pro dignitate expitassent. Id enim verbis fieri haud posse, factò didici; tantoque magis, quanto istam ipsam comitatem TUAM cum admirabili gravitate conjunctam arctius deprehendi; unde est, ut summam TIBI reverentiam pariter amoreque omnium concilies: Cujus ego utriusque effectus, ex eo, quem dixi, fortunatissimo die equidem nihil habui antiquius, quam ut TIBI pignus aliquod darem ad memoriam sempiternam. Et vere nunc peropportune accidit, ut disputationem hoc in Gymnasio habitam, sed aliquantulum retractatam & auctam in publicam debeam lucem emittere; quæ factum meum tam legitimum esse defendo, quam utile ac necessarium debet omnibus apparere. Postquam duos integros annos literarios scientiam de interiore homine, præcipue de mente ejus, Theologiamque Naturalem tradideram, ex his, tanquam ex fonte gemino rivum unum, Juris Naturalis & Gentium doctrinam derivandam suscepi: quæ ita cum recta & accurata Juris Civilis intelligentia copulata est, ut (sicut Cicero inquit lib. 1. de leg.) ipsum jus hoc, civile quod dicimus, in parvum quemdam & angustum locum concludatur naturæ. Quæ in opera reliquorum IUVIRUM PRÆSTANTISSIMORUM permisso & tacita probatione alterum consumpsi biennium; eoque ardentiore studio, quod a plerisque scirem nostram reprehendi Academiam; quippe quæ Cathedra ad id unice instituta cæret; cum tamen apud Transalpinos a temporibus Hugonis Grovii locis bene multis constituta sit. Sed, quæ est novitatis natura, hominumque indoles varia, haud potui reprehensiones plurium effugere privatorum; quasi maria calis miscere aggressus: adeo isti Juris Naturalis & Gentium tractationem a Metaphysica alienam arbitrabantur: quos ego, confidens Rationi faciles libentesque cessuros, hac eximiam disputationem placandos; quæ profusus, ni fallor, exploratum facio, nihil me extra meæ provincie fines excurrisse.

Eandem autem editurus TIBI novo IUVIRO continuo dicere constitui, TUOQUE nomine exornare; ut vel sic quandam studiorum meorum rationem haberes perspectam: cui si & IPSE, ut spero, benigne annueris, nihil mihi erit hoc in genere oprabilius; privatosque rumores æquo animo perferens, quam semel ingressus sum viam, in ea constanter insistam. Quæ ergo me humanitate, PROCURATOR ORNATISSIME, excepisti, eadem ut hoc aliquod venerationis meæ potissimum & amoris specimen accipias, etiam atque etiam rogo efflagitroque, magna spe nixus fore, ut aliquando & TIBI, & COLLEGIS EXCELLENTISSIMIS majus aliquid dare possim etiam in grati animi significationem & publicæ munificentie cultum. Scis, ut ex nihilo nihil, sic ex modico parum nature viribus effici posse.

Quod reliquum est, a DEO O. M. felix TIBI faustumque iter emixe precor extraordinariam obituro Legationem ad Regnum Sarmatum AUGUSTO III. gratulandum: qua peracta cum publica (ut omnes omnino confidunt) utrinque laude, & gloria, firmataque in grandia spe, ad nos novo decoratus insigni saluus & incolumis redeas: ac demum Patriæ litterarumque bono florentibus animi corporisque viribus diutissime vivas.

AD LECTOREM

DUO potissimum vereor: alterum, ne hujus disputationis argumentum plerisque exilis videatur, quam ut lucem aspicere mereretur, alterum, ne in hoc, quo disputatio ipsa constat, genere didascalico videar ego nonnumquam altius, quam par esset, exaggerata usus ratione dicendi, & figurata nimium, usque translationibus, quibus digna non esset materies. Ad primum tamen quod attinet, ne causam pens dixerim necessariam, quæ ad hanc me editionem impulit, hoc loco repetam atque inculcem; quippe quam & in Epistola Mecænatem, & ipso disputationis exordio satis expressi; neve rationes alias, quæ in promptu essent, non levioris sane ponderis, attingam, hoc uno contentus ero: Si Cicero partem magnam trium de Oratore librorum definiendis asserendisque rebus Artis Oratorie propriis consumpsit; nã ego arbitror, haud fecisse me dispendium operæ, dum, quod a nemine factum scio, & nobilissimam vindicavi provinciam Metaphysicæ; quæ hercle neque præstantia, neque utilitate, neque demum necessitudine cedit arti illi; ne quid amplius dicam. Hinc autem credo ab altera quoque posse me reprehensione abesse. Ex his namque ipsis Ciceronis libris, aliisque ejusdem, qui in eodem plane cum mea disputatione versantur genere docendi, plerumque, ut equidem potui, conatus sum, & figuras & translationes, quæque elatiore videri possunt, loquendi formulas aut imitari, aut etiam, paucis cumulatius sumere, meamque ad rem traducere & accommodare: idque viros magni nominis fecisse video. Accedit, quod, si Cicero a natura dialogorum, qui scripti revera sunt, & solum finguntur habiti, quique est haberentur, familiari tamen & sermone planissimo deberent institui, haud alienum existimavit, figuras identidem & translationes modosque adhibere vehementiores in rebus nihilo mea sublimioribus; multo profecto minus dedecet stilus idem disputationem reapse habitam: quæ non affectus quidem ciere, sed excitatos tamen erectosque debet animos tenere audientiam, ut mentem ad intelligendum intendat. Si qua vero postmodum adjecta sunt, ut uno eodemque, quoad fieri poterat, tenore procederet, sollicitus fui. At nolo hinc quisquam suspicetur, me aut dicendi, aut nitida politæque locutionis mihi laudem tribuere; a qua me procul abesse, quam clare cognosco, tam candide profiteor: sed est quodam prodire tenus si non datur ultra.

Ceterum si quid minus castigatum moderatumque calamo usquam excidit, dicis causâ acceptum volo, & quasi ærem verberans; minime autem cuiuspiam animo offendendi: Cumque viros laudo Religionis communiõne a nobis disjunctos; solum in quo laudar imerentur; laudatos aïo protestorque; ex quo si forte fieret, ut plus iusto aliquis auctoribus illis tribueret, capta foret, nequaquam data occasio.

Duco præterea monendum, nonnulla me hac in disputatione ex professo refutasse, quæ in aliis quibusdam lucubratiunculis rata simulabam habere temporis causa; cum locus non esset & opportunitas ea pertractandi: ideoque vulgari communi que opinioni indulgendum putabam.

TUM CRASSUS, Non in hac, inquit, una, Catule, re, sed in aliis etiam compluribus, distributione partium, ac separatione magnitudines sunt artium diminutæ. An tu existimas, cum esset Hippocrates ille Cous, fuisse tum alios medicos, qui morbis, alios, qui vulneribus, alios, qui oculis mederentur? Num Geometriam Euclide, aut Archimede, num Musicam Damone, aut Aristoxeno; num ipsas litteras Aristophane, aut Callimacho tractante, tam discerptas fuisse, ut nemo genus universum complecteretur, atque ut alius aliam sibi partem, in qua elaboraret, seponeret?

Cicero de Oratore Lib. III. num. XXXIII. Edit. Verburg.